

וְנֹזֵן נראה להסביר מקראי קדש שם (כ"ג ה')
 וישם ה' דבר בפי בלעם ויאמר שוב אל
 בלק וכה תדבר, וכן (שם ט"ז) ויקר ה'
 אל בלעם וישם דבר בפיו ויאמר שוב אל
 בלק וכה תדבר, ונראה ביאור הדברים עפ"י
 מש"כ רש"י בריש פר' מטות (שם ל' ב')
 זה הדבר משה נתנבא בכה אמר ה' כחצות
 הלילה, והנביאים נתנבאו בכה אמר ה', מוסף
 עליהם משה שנתנבא בלשון זה הדבר עכ"ל,

והוא אספקלריא המאירה כמש"כ בשם הגרי"ל
 דיסקין. והיינו שרק אצל משה שייך זה הדבר,
 משא"כ בנביאים אינו שייך רק לשון כה אמר,
 ולפי"ז נראה דכוונת הקרא דאף שהקב"ה
 שם דבר בפי בלעם וכמש"נ, אמנם אמר לו
 שכה תדבר שסוף סוף הוא לא עמד במצב
 זה של "זה הדבר" רק עיקם את פיו שלא
 יוכל לומר רק זאת כמש"כ הרמב"ן ולכן
 הדגישה תורה וכה תדבר ודוק.

ציפית לישועה

הפסוק

כתב הרמב"ם בפ"א מהל' מלכים ה"א וה"ב
 המלך המשיח עתיד לעמוד ולהחזיר
 מלכות דוד ליושנה לממשלה הראשונה ובונה
 המקדש ומקבץ נדחי ישראל, וחוזרין כל
 המשפטים בימיו כשהיו מקודם, מקריבין
 קרבנות, ועושין שמיטין ויובלות ככל מצותה
 האמורה בתורה, וכל מי שאינו מאמין בו או
 מי שאינו מחכה לביאתו, לא בשאר נביאים
 בלבד הוא כופר, אלא בתורה ובמשה רבינו,
 שהרי התורה העידה עליו שנאמר ושב ה'
 אלקיך את שבותך ורחמך ושב וקבצך וגו',
 אם יהי' נדחך בקצה השמים וגו' והביאך ה',
 ואלו הדברים המפורשים בתורה הם כוללים
 כל הדברים שנאמרו ע"י כל הנביאים, אף
 בפרשת בלעם נאמר ושם ניבא בשני המשיחים,
 במשיח הראשון שהוא דוד שהושיע את ישראל
 מיד צריהם, ובמשיח האחרון שעומד מבניו
 שמושיע את ישראל באחרונה, ושם הוא אומר
 אראנו ולא עתה זה דוד, אשורנו ולא קרוב זה
 מלך המשיח, דרך כוכב מיעקב זה דוד, וקם
 שבט מישראל זה מלך המשיח, ומחץ פאתי
 מואב זה דוד, וכן הוא אומר ויך את מואב
 וימדדם בחבל, וקרקר כל בני שת זה המלך

המשיח שנאמר בו ומשלו מים עד ים, והי'
 אדום ירשה זה דוד שנאמר ותהי אדום לדוד
 לעבדים וגו', והי' ירשה וגו' זה מלך המשיח
 שנאמר ועלו מושיעים בהר ציון וגו', אף בערי
 מקלט הוא אומר אם ירחיב ה' אלקיך את
 גבולך ויספת לך עוד שלש ערים וגו' ומעולם
 לא הי' דבר זה, ולא צוה הקב"ה לתוהו, אבל
 בדברי הנביאים אין הדבר צריך ראי' שכל
 הספרים מלאים בדבר זה עכ"ל.

והנה מש"כ וכל מי שאינו מאמין בו, יש
 לעיין בכוונתו, האם רצה לומר מי
 שאינו מאמין בעצם ביאת המשיח, או גם
 מי שאינו מאמין גם במה שכתב שהוא עתיד
 לבנות המקדש ולקבץ נדחי ישראל, וחוזרין
 כל המשפטים בימיו כשהיו מקודם, מקריבין
 קרבנות וכו', הרי הוא כופר בתורה ובמשה
 רבינו, והנראה דכוונתו דגם מי שאינו מאמין
 בכל הנ"ל גם הוא כופר בתורה ובמשה רבינו
 וזהו מה שמביא בסוף דבריו מפרשת ערי
 מקלט, דיעויין במש"כ הרמב"ם בפ"ד מהלכות
 סנהדרין הי"א אין דנין דיני נפשות אלא בפני
 הבית כו' שנאמר בזקן ממרא לבלתי שמוע

אל הכהן וגו' ומפי השמועה למדו שבזמן שיש כהן מקריב על המזבח יש דיני נפשות והוא שיהי' ב"ד הגדול במקומו עיי"ש בדבריו, ומבואר דגם בניית המקדש והקרבת הקרבנות תחזור בימיו וזהו החזרת המשפטים שכתב, וקבוץ נדחי ישראל מבואר מפורש בקרא ושב וקבצך שהביא בראשית דבריו.

אורח חיים

והנה בקרא (דברים ל' ג') דושב ה' אלקיך את שבותך לא נאמר במפורש ביאת משיח, ואמנם יש לפרש דהרמב"ם למד דבודאי הקב"ה ישלח שליח מיוחד לזה, כדי שלא תהי' עדת ה' כצאן בלי רועה ח"ו, וממילא מבואר ומפורש בקרא הזה ביאת משיח, והוא כולל כל הדברים שנאמרו ע"י כל הנביאים, ופשוט.

ואמנם צע"ג לענ"ד מש"כ בראשית דבריו וכל מי שאינו מאמין בו או מי שאינו מחכה לביאתו, לא בשאר נביאים בלבד הוא כופר, אלא בתורה ובמשה רבינו, וצ"ע היכן מבואר בתורה ע"י משה רבינו שצריך לחכות לביאתו, והרי מכל המקראות שהביא הרמב"ם מוכח שמשיח יבוא, אבל מנ"ל שצריך לחכות לביאתו, ועיין במס' שבת (ל"א ע"ב) אמר רבא בשעה שמכניסים אדם לדין, אומרים לו כו' ציפית לישועה, ופירש"י לדברי הנביאים, וצ"ע מנ"ל שצריך לצפות לזה, וחשבתי דאפשר דתלוי חד באידך, דאם הוא מאמין בביאת משיח ודאי דהוא מצפה לביאתו, בדור שפל ודווי כעקבתא דמשיחא, וכיון שאינו מצפה מוכח שחסר לו האמונה שיבוא, ואמנם בלשון הרמב"ם משמע שהוא דבר נפרד ומיוחד שצריך לחכות לביאתו, וצ"ע מנלן זה, וראיתי שמביאים בשם מרן הגרי"ז מבריסק זצ"ל שאמר על מה שאנו אומרים בכל יום ביי"ג העיקרים, בעיקר הי"ב אני מאמין באמונה שלמה בביאת המשיח, ואע"פ שיתמהמה עם

כל זה אחכה לו בכל יום שיבוא, ולכאורה צ"ע הנוסח בעיקר הזה, שהוא בדרך שאלה ותשובה, אע"פ שיתמהמה, עם כל זה אחכה לו, ולא מצאנו כזה בשאר העיקרים, ואע"פ שגם שם היו יכולים להעמיד זה בלשון קושיא ותשובה, כמו באני מאמין באמונה שלמה שהבורא יתברך שמו גומל טוב לשומרי מצוותיו ומעניש לעוברי מצוותיו, ויכלו להוסיף הקושיא ואע"פ שאנו רואים שצדיק ורע לו, רשע וטוב לו, עם כל זה כו', וכן אני מאמין באמונה שלמה שהבורא יתברך שמו אינו גוף ולא ישיגהו משיגי הגוף ואין לו דמיון כלל, והיו יכולים להוסיף ואע"פ שכתוב בתורה ותחת רגליו כתובים באצבע אלקים, יד ה', עיני ה', אזני ה', כו' הכל לפי דעתן של בני אדם הוא שאינן מכירין אלא הגופות ודברה תורה כלשון בני אדם והכל כינויים כמש"כ הרמב"ם בפ"א מיסודי התורה ה"ט, ומבואר דאין כאן קושיות ותירוצים, אלא לקבוע העיקר כמו שהוא, מה שאנו מחויבים להאמין, וא"כ מאי שנא האי עיקר, דאמונת ביאת המשיח, ואמר הגרי"ז דהאמת הוא דאין כאן כלל קושיא ותירוצי, אלא שמבוארים כאן שני הענינים שכתב הרמב"ם ברפ"א מהל' מלכים הנ"ל וכל מי שאינו מאמין בו או מי שאינו מחכה לביאתו לא בשאר נביאים בלבד הוא כופר אלא בתורה ובמשה רבינו כו' ומבואר להדיא בדברי הרמב"ם דלא די להאמין בו בלבד, אלא שמחויבים להיות מחכה לביאתו, וזהו מה שאומרים, אע"פ שיתמהמה עם כל זה אחכה לו בכל יום שיבוא, אין כאן קושיא ותירוצי, אלא הדגשת הצפי' ודפח"ח, ועיין ברמב"ם לקמן בפ"ב ה"ב אמרו חכמים אין בין העוה"ז לימות המשיח אלא שעבוד מלכיות בלבד כו' וכן לא יחשב הקיצין כו' אלא יחכה ויאמין בכלל הדבר כמו שביארנו עכ"ל, הנה הוסיף חוץ מהאמונה, גם שיחכה, והפך הסדר ולא

כתב ויאמין ויחכה אלא יחכה ויאמין, להסביר שלא נטעה שהוא מכלל האמונה בביאתו, אלא הוא דבר נוסף שצריך לחכות לביאתו, וצע"ג מג"ל זה והיכן כתוב זה בתורה כנ"ל.

מחזור 1234567

ואשר יראה בזה בס"ד דפרשת בלעם שהביא הרמב"ם מבואר דבר זה, דקאמר אראנו ולא עתה, אשורנו ולא קרוב, וביאר הרמב"ם דאשורנו קאי על ביאת משיח האחרון, ואנהרינהו השי"ת לעינין, ומצאתי בפירש"י בהושע (י"ג פ"ז) עה"פ כנמר על דרך אשור וז"ל כל אשור שבמקרא דגש, וזה רפי שאינו שם מקום, אלא אארוך ואשקוד כמו אשורנו ולא קרוב (במדבר כ"ד) עכ"ל רש"י, ומבואר דביאור התיבה אשורנו הוא אארוך ואשקוד, לשון אריבה, כאורב המחכה מתי יגיע ויעבור זה שצריך לבוא ולעבור פה, וכמו"כ אשקוד על זה בהתמדה ובשקידה, וזהו ענין הצפי' לישועה (ובלשון אשכנז אוסקוקין), ומבואר בתורה מש"כ הרמב"ם שענין מחכה לביאתו מפורש בתורה ע"י משה רבינו ודוק.

והנה יעויין בשערי אורה עה"ת וירא במאמר גדלות הנסיון העשירי שהבאתי שם בשם המהרי"ל דיסקין זצ"ל בביאור דברי הגמ' בבבא בתרא (י"ד ע"ב) משה כתב ספרו ופרשת בלעם, אף שכל התורה היא תורת משה, מ"מ בכל התורה אף שכבר נאמרו הדברים למי שנאמרו, מ"מ כשמשה רבינו הדר אמרם בתורה, נתחדשו הדברים על ידו באספקלריא המאירה, ולכן נקרא תורת משה, משא"כ פרשת בלעם שכבר נאמרו בסגנון זה ובלשון זה ע"י בלעם, עיי"ש במה שהרחבנו בדבריו ודפח"ת, ואמנם להאמור כעת, נראה לומר בענ"ד, דאף שמצאנו שחז"ל למדו מלבן ובתואל דינים הרבה, יעויין כתובות (נ"ז ע"ב) שנותניו לבתולה י"ב חודש. ולומדים

ברכת חתנים מלבן ובתואל דכתיב ויברכו את רבקה, יעויין בריש מס' כלה, וכן עיין בתוס' קידושין (נ"ב ע"א) ד"ה והלכתא, דלא יעשה כן במקומינו לתת הצעירה לפני הבכירה, מ"מ קצ"ע ללמוד מדבריו של בלעם שמי שאינו עושה כדבריו וכנבואתו מה שאמר אשורנו כנ"ל הוי כופר בתורה ובמשה רבינו.

והנראה דיסוד הדברים הם ממה שאמרו שמשה הדר כתבם, דמשה הדר וחזה הדברים ברוח נבואתו, וזהו מה דהדגישו חז"ל בבבא בתרא שם, משה כתב ספרו ופרשת בלעם, והוי אשורנו נבואת ה', ולכך כל מי שאינו מחכה לביאתו הרי זה ככופר בתורה ובנבואת משה, ואפשר דיש לומר דפרשה זו דאראנו ולא עתה, אמר בלעם אחרי שאמר לו בלק ועתה ברח לך אל מקומך, ועיי"ש במדבר (כ"ד י"ד) שענה לו בלעם ועתה הנני הולך לעמי, ופירש"י שם מעתה הריני כשאר עמי שנסתלק הקב"ה מעליו, ואחרי זה שם (פסוק ט"ו) נאמר וישא משלו וגו' אראנו ולא עתה, אשורנו ולא קרוב, ולפי"ז לא אמרם בלעם בנבואה, אלא דמשה חזר וראה זה בנבואה, וזהו מה דנתחדש בפרשת בלעם ע"י משה, אמנם יעויין ברמב"ן שם (פסוק י"ד) שכתב והנה אמר הכתוב בכאן וישא משלו ויאמר, ולא הזכיר שהי' זה בנבואה כאשר הזכיר בשלשה פעמים, כי כיון שאמר נאם שומע אמרי א-ל, ומחזה שד"י יחזה בידוע כי היתה עליו יד ה' כו' עכ"ל הרמב"ן.

ואיך דמסתפינא אמינא דכל הפרשה נקראת בלשון חז"ל פרשת בלק, יעויין בברכות (י"ג ע"ב) בקשו לקבוע פרשת בלק בקריאת שמע כו' משום דכתיב בה א-ל מוציאם ממצרים וגו', משום דכתיב בה האי קרא כרע שכב כארי וגו' עיי"ש בגמ', והיינו משום

מה הוסיף כאן הרמב"ם בהלכה ב' במש"כ אף בערי מקלט, [ונכבד כתבנו לעיל מזה], ובודאי דכוונת הרמב"ם, על מש"כ בתחילת הלכה א' המלך המשיח עתיד לעמוד כו' ובונה המקדש ומקבץ נדחי ישראל, וחוזרין כל המשפטים בימיו כשהיו מקודם, מקריבים קרבנות ועושים שמיטות ויובלות ככל מצותה האמורה בתורה, וכל מי שאינו מאמין בו או מי שאינו מחכה לביאתו, לא בשאר נביאים בלבד הוא כופר אלא בתורה ובמשה רבינו, שהרי התורה העידה עליו כו', וכיון שנתבאר בדברינו שהרמב"ם הביא קרא דפ' נצבים וקרא דפרשת בלעם, ראוי על ביאתו ועל הצפי' לביאתו, חזר להוכיח שעתידים כל המשפטים לחזור בימיו כמו שהיו קודם, שהרי המשפטים נתבטלו בחורבן המקדש ולא דנו דיני נפשות, וכמש"כ הרמב"ם בפ"ד מהל' סנהדרין ה"ג, ובה"א שם אין דיני דיני נפשות אלא בפני הבית כו' עיי"ש, וכן כתב החינוך במ"ע ת"י לענין ערי מקלט ונוהגת מצוה זו בזמן שישאל שרויין על אדמתן, וסנהדרין של שבעים ואחד יושבים במקום המוכן להם בירושלם לדון דיני נפשות כו' עיי"ש, ומעתה כיון שציוה הקב"ה להוסיף שלש ערי מקלט בזמן ביאת המשיח, וכמש"כ הרמב"ם גם בפ"ח מהל' רוצח ה"ד וז"ל בימי המלך המשיח מוסיפין שלש אחרות על אלו השש כו' והיכן מוסיפים אותן בערי הקיני והקניזי והקדמוני שנכרת לאברהם אבינו ברית עליהם, ועדיין לא נכבשו, ועליהם נאמר בתורה ואם ירחיב ה' אלקיך את גבולך עכ"ל, בזה מבואר שיבנה הבית בזמן משיח ויחזרו כל המשפטים כשהיו מקודם וכמש"כ, וע"ז כתב שענין זה מלא בכל הספרים שיבנה ביהמ"ק השלישי כמבואר ביחזקאל, ובישעיהו, ואשיבה שופטך כבראשונה ויועצך כבתחילה (ישעיהו א'), ועוד בשאר הנביאים, ודוק היטב בכל מה שנתבאר בזה.

דנבואתו של בלעם ה' זה לבלק, ולכן נקראת הפרשה, פרשת בלק, ואמנם הפרשה האחרונה, אחרי שבלק אמר לו ברח לך והוא נבואה על העתיד נקראת הפרשה מה שהמשיך לומר פרשת בלעם, ועל פרשה זו אמרו חז"ל בב"ב שם משה כתב ספרו ופרשת בלעם, דהכוונה על פרשה אחרונה ששם נאמר אראנו ולא עתה אשורנו ולא קרוב. [שו"ר שכירושלמי סוטה פ"ה ה"ו איתא דמשה כתב פרשת בלק ובלעם, ואמנם בפ' קרבן העדה גירסתו בירושלמי כמו בגמ' בבלי שם משה כתב ספרו ופרשת בלעם], וזהו מה דדייק הרמב"ם וכתב אף בפרשת בלעם נאמר, והיא גם נבואת משה וכמו שנתבאר בס"ד.

ואמנם יש לעיין מה שייך בזה ענין כפירה, דאעפ"י שיש מצוה לחכות לו שיבוא כמו שאמר משה אשורנו וכמש"כ, מ"מ מי שאינו מקיים מצוה אינו נקרא כופר אלא עבריין, ודוקא בענין אמונה שייך כפירה, וכגון מי שאינו מאמין בעצם הבטחת ביאת המשיח שייך ע"ז גדר כופר, אמנם מי שמאמין שמשיח יבוא, אלא שאינו מקיים להיות מחכה לביאתו מה שייך לתת עליו שם כופר, ואפשר דבעצם ציווי להיות מחכים לביאתו בכל רגע יש האמונה שיכול הוא לבוא ולהופיע בכל רגע. ¹²⁴⁵⁶⁷וצ"ע.

ומש"כ הרמב"ם בהל' ב' שם אף בערי מקלט הוא אומר אם ירחיב ה' אלקיך את גבולך ויספת לך עוד שלש ערים (דברים י"ט ח' ט') וגו' ומעולם לא ה' דבר זה, ולא צוה הקב"ה לתוהו, אבל בדברי הנביאים אין הדבר צריך ראוי שכל הספרים מלאים בדבר זה, וצ"ע דהרי כבר כתב לעיל בהלכה א' שהדברים המפורשים בתורה הם כוללים כל הדברים שנאמרו ע"י כל הנביאים, וצ"ע